

DĚJIN HÉRODOTA HALIKARNÉSSKÉHO KNIHA SEDMÁ, NADEPSANÁ POLYMNIA

[56] Když přešel Xerxés do Evropy, vykonal přehlídku vojska, krácejícího pod ranami bičů. Jeho vojsko pochodovalo sedm dní a sedm nocí bez přestávky. Když Xerxés přešel Helléspont, řekl prý jakýsi člověk od Helléspontu:

„Proč si, ó Die, bereš na sebe podobu Peršana a jméno Xerxés místo svého, když chceš Řecko zahubit v čele všeho lidstva? Vždyť bys to dokázal i bez toho.“

[57] Když byli všichni na druhé straně a vydali se na pochod, ukázalo se jim důležité znamení. Xerxés ho nedbal, ač se dalo snadno vyložit. Klisna vrhla zajíce. Znamení se dalo snadno vyložit tak, že hodlá Xerxés vést vojsko proti Řecku s velkou pýchou a nádherou, ale zpátky že poběží závod o svůj život a vrátí se, odkud přišel. Ještě když byl v Sardech, ukázalo se mu jiné znamení: mezkyně vrhla mládě s dvojím pohlavím, samčím i samicím; navrch však bylo pohlaví samčí.

[58] Z obou těch znamení si Xerxés nic nedělal a pokračoval v cestě s pěším vojskem. Loďstvo plulo z Helléspontu podél pobřeží opačným směrem, nežli šlo pozemské vojsko. Plulo totiž na západ směrem k mysu Sarpédonskému, kde mělo příkaz čekat, kdežto pozemské vojsko pochodovalo k východu slunce po Chersonésu. Po pravé straně mělo mohylu Hel-ly, dcery Athamantovy, po levé město Kardié. Směr pochodu vedl středem města, které se náhodou také jmenuje Agora*. Odtamtud obešlo vojsko takzvaný Černý záliv a Černou řeku, jejíž proud pro vojsko nevystačil a ustal. Po přechodu této řeky, podle níž má své jméno i záliv, obrátilo vojsko k západu a táhlo mimo aiolské město Ainos a jezero Stentoris, až dorazilo do Dorisku.

[59] Doriskos je veliká rovina na pobřeží Thrákie, kterou protéká mocná řeka Hebros, a stojí v ní královská pevnost, nazývaná také Doriskos. Byla v ní perská posádka, ustanovená Dareiem od té doby, kdy táhl do války proti Skythům. Xer-xovi se toto místo zdálo vhodné k tomu, aby zde uspořádal a spočítal své vojsko, i učinil tak. Všechny lodi, které připluly do Dorisku, dali kapitáni na Xerxův příkaz vytáhnout na břeh blízko Dorisku, tam kde jsou samothrácká města Salé a Zóné, až po pověstný mys Serreion. Tato krajina kdysi patřila Kikonům. Po příjezdu na toto pobřeží tedy vytáhli lodi na břeh a odpočívali. Xerxés zatím v tom čase počítal v Dorisku své vojsko.

[60] Neumím říci přesně, jaké byly počty jednotlivých oddílů, nikde se o tom mezi lidmi nevypravuje. Celého pozemského vojska napočítali milión sedm set tisíc. Spočítali to tím způsobem, že shromáždili na jedno místo deset tisíc lidí, stlačili je co nejvíce a zevně narýsovali kruh. Potom propustili těch deset tisíc a podle kruhu postavili ohradu, vysokou po pupek muže; nato naháněli jiné dovnitř postaveného okruhu, až tím způsobem všechny spočítali. Po sečtení je zase seřadili podle národů.

[61] Válečného tažení se účastnili:

Peršané, kteří byli vystrojeni takto: na hlavách měli čepice, zvané tiáry, z měkké plsti, na těle pestré chitóny s rukávy ze železných šupin podobných rybím, na nohách nohavice, místo těžkých štítů měli lehké, pod nimiž visely toulce. Kopí měli krátká, luky však veliké a rákosové šípy, dále po pravém boku dýky zavěšené na opasku. Jejich velitelem byl Otanés, otec Xerxovy ženy Améstry. Za starodávna je Řekové nazývali Kéfény, oni sami však i jejich sousedé jim říkali Artaiové. Když přišel Danain a Diův syn Perseus ke Kéfeovi, synu Bélovu, a pojal jeho dceru Andromedu, narodil se mu

syn, jemuž dal jméno Persés. Toho syna tam zanechal, protože Kéfeus neměl mužských potomků. Podle něho dostali Peršané jméno.

[62] Médové táhli do války ve stejné výstroji; je to totiž výstroj médská, a nikoli perská. Médy vedl Tigranés z rodu Achaimenovců. Kdysi jim všichni říkali Áriové, ale po příchodu kolchidské Médey z Athén mezi ně i oni změnili své jméno. Tak to o sobě vypravují sami Médové.

Kissiové byli vystrojeni vcelku jako Peršané, ale místo plstěných čepic nosili mitry. Jejich velitelem byl Otanův syn Anafés.

Hyrkanové byli vyzbrojeni stejně jako Peršané. Velel jim Megapanos, který se později stal místodržitelem v Babylónu.

[63] Asyřané měli na hlavách měděné přilby, zhotovené jakýmsi barbarským způsobem, který se nedá dobře popsat; štíty, kopí a dýky měli velmi podobné jako Egyptané, dále měli dřevěné palice okované železem a lněné prošívané. Řekové jim říkali Syřané, barbaři Asyřané. Patří mezi ně i Ghaldejští. Velel jim Otanés, syn Artachaiův.

[64] Baktřané táhli do boje, majíce na hlavách pokrývky nejvíce podobné médským, dále měli domácí rákosové luky a krátká kopí.

Skythští Sakové měli na hlavách turbany, vytažené a zpevněné do ostrých přímých špicí, nohavice, domácí luky a dýky a dále válečné sekery zvané sagaris. Ačkoli jsou to Skythové, říká se jim Sakové Amyrgičtí; Peršané totiž všem Skythům říkají Sakové. Baktřany a Saky vedl Hystaspés, syn Dareiův a Atosy, dcery Kýrovy.

[65] Indové měli na sobě šaty z bavlny, rákosové luky a rákosové šípy se železným hrotem. Taková byla jejich výstroj. Na válečném tažení byli podřízeni Farnazathrovi, synu Arta-batovu.

[66] Áriové měli médské luky a jinak stejnou výstroj jako Baktřané. Jejich velitelem byl Sisamnés, syn Hydarnův.

Parthové, Ghorasmiové, Sogdové, Gandarové a Dadikové táhli do boje ve stejném kroji jako Baktřané. Jejich veliteli byli: u Parthů a Chorasmíů Artabazos, syn Farnakův, u Sogdů Ázanés, syn Artaiův, u Gandarů a Dadiků Artyfios, syn Ar-tabanův.

[67] Kaspiové měli na sobě kožichy, měli domácí rákosové luky, meče zvané akinaky. Velel jim Ariomardos, bratr Artyfiův.

Sarangové se vyznačovali pestrým šatem, boty měli až po kolena, luky a kopí médská. Sarangům velel Ferendatés, syn) Megabazův.

Paktyové také nosili kožichy, domácí luky a dýky. Vedl je Artyntés, syn Ithamitrův.

[68] Utiové, My kove a Parikaniové byli ustrojeni jako Paktyové. V čele Utiů a Myků stál Arsaménés, syn Dareiův, v čele Parikaniů Siromitrés, syn Oiobazův.

[69] Arabové měli široké pláště s opasky a po pravé straně veliké luky s konci zpět ohnutými.

Aithiopové byli oděni pardálími a lvími kožemi, měli veliké luky, zhotovené z palmových větví, nemenší než čtyři lokte zděli, a malé rákosové šípy, na nichž místo železa byl přitesán ostrý kámen, jímž ryjí i pečeti. Dále měli kopí, na nichž byl jako hrot upevněn přiostržený gazelí roh. Měli také sukovité kyje. Když šli do bitvy, natírali si polovici těla křídou a druhou polovici suříkem. Arabům a Aithiopům, sídlícím za Egyptem, velel Arsamés, syn Dareia a Artystóny, dcery Kýrovy. Tu měl Dareios ze svých žen nejraději a dal si její podobu vytepat do zlata.

Aithiopy, sídlící za Egyptem, a Arabi tedy vedl Arsamés,

[70] ale východní Aithiopové (neboť tažení se účastnili dvojí Aithiopové) byli přiřazeni k Indům. Od prvních se lišili jen jazykem a vlasy. Východní Aithiopové totiž mají vlasy rovné, Libyjští však je mají ze všech lidí nejkudrnatější. Asijští Aithiopové byli většinou ustrojeni stejně jako Indové; na hlavách měli kůži staženou z koňské hlavy i s ušima a

hřívou. Místo chocholu jim stačila hříva a koňské uši měli přímo vztyčené; místo štítů používali jako ochranného krytu kůží z jeřábů.

[71] Libyové měli oděv kožený a užívali oštěpů s hroty zpevněnými ohněm. Vedl je Massagés, syn Oarizův.

[72] Paflagonové táhli do boje s pletenými přilbicemi na hlavách, s malými štíty a nevelkými kopími, kromě kopí měli dýky a na nohou boty domácí výroby, sahající do půl holení.

Ligyové, Matiénové, Mariandynové a Syrové měli stejné odění jako Paflagonové. Tyto Syry nazývají Peršané Kappa-doky. Paflagonům a Matiénům velel Dótos, syn Megasidrův, Mariandynům, Ligyům a Sýrům Góbryás, syn Dareiův a Artystónin.

[73] Frygové byli vypraveni skoro stejně jako Paflagonové. Lišili se od nich jen málo. Makedonci vypravují, že dokud byli Frygové Evropany a sídlili v jejich sousedství, jmenovali se Brigové, a jméno na Frygy změnili spolu se zemí, když se přestěhovali do Asie.

Arméni vypadali jako Frygové, protože to byli jejich osadníci. Obojím dohromady velel Artochmés, jenž měl za ženu Dareiovu dceru.

[74] Lýdové měli výzbroj velmi podobnou řecké. Kdysi se jmenovali Méiony, ale změnili jméno a přijali je po Lýdovi, synu Atyovu.

Mýsové měli na hlavách přilbice domácí výroby, měli malé štíty a používali oštěpů s vypálenými hroty. Jsou odnoží Lýdů a podle pohoří Olympu se jim říká Olympští. Lýdy a Mysy vedl Artafernés, syn Artaferna, který vpadl s Datidem k Marathónu.

[75] Thrákové šli do boje s liščími čepicemi na hlavách, na těle měli suknice, přes ně měli přehozeny pláště, na nohou a holeních boty z jelenice, dále měli oštěpy, lehké kožené štíty a malé dýky. Když přešli do Asie, nazvali se Bithyny, předtím však, jak sami vypravují, se nazývali Strýmonskými, protože sídlili u řeky Strýmonu. Z jejich vlasti prý je vypudili Teukrové a Mýsové. Asijským Thrákům velel Bassakés, syn i Artabanův.

[76] Pisidové* měli malé štíty z nevydělaných hovězích kozí. Každý z nich měl dva vrhací oštěpy lykického díla a na hlavě měděnou přilbici. Na přilbicích byly připevněny měděné hovězí uši a rohy, a byly na nich i chocholy. Holeně měli ovinuty červenými pruhy látky. V jejich zemi je věštírna Areova.

[77] Méionští Kabelové, kterým se také říká Lasoniové, měli stejný kroj jako Kilikové. Popíši jej, až se dostanu k vylíčení kilického oddílu.

Milyové měli krátká kopí a šat sepnutý sponkami; někteří z nich měli lykické luky a na hlavách přilbice z vydělaných kozí. Těm všem velel Badrés, syn Hystanův.

[78] Moschové měli na hlavách přilbice dřevěné, měli malé štíty a malá kopí, ale s velikými hroty. Tibarénové, Makrónové a Mosynoikové táhli do boje vyzbrojeni jako Moschové. Jejich náčelníci byli: u Moschů a Tibarénů Ario-mardos, syn Dareia a Parmye, dcery Smerdise, syna Kýrova, u Makrónů a Mosynoiků Artayktés z Chorasmu, který byl místodržitelem v Séstu na Helléspontu.

[79] Marové měli na hlavách domácí pletené přilbice, malé kožené štíty a oštěpy. Kolchové měli přilby dřevěné, malé štíty ze surových hovězích kozí a kromě mečů krátká kopí. Mary a Kolchy vedl Farandatés, syn Teaspiův.

Alarodiové a Saspeirové byli vyzbrojeni jako Kolchové. Jejich velitelem byl Masistios, syn Siromitrův.

[80] Národy z ostrovů v Rudém moři, z ostrovů, na které král usazuje tak řečené vyhnance, byli vystrojeni a vyzbrojeni celkem jako Médové. Tyto ostrovany vedl Mardontés, syn Bagaiův, který druhý rok nato padl jako velitel v bitvě u My-kalé.

[81] To byly národy, které táhly do boje po souši a byly zařazeny do pěšího vojska. Veliteli tohoto vojska byli ti, které jsem jmenoval. Ti je seřadili, spočítali a ustanovili

tisícníky a desetitisícníky. Setníky a desátníky určili desetitisícníci. Vedoucími oddílů a národů byli jiní.

[82] To tedy byli, jak jsem již řekl, velitelé. Jim a celému pozemskému vojsku veleli Mardonios, syn Góbryův, Tritan-taichmés, syn onoho Artabana, který pronesl názor, že se výprava proti Řecku nemá uskutečňovat, a Smerdomenés, syn Otanův (tito oba byli synové Dareiových bratří a Xer-xovi bratranci), dále Masisté, syn Dareia a Atossy, Gergis, syn Arizův, a Megabyzos, syn Zópyrův.

[83] To byli velitelé veškeré pěchoty kromě deseti tisíc. Deseti tisícům vybraných Peršanů velel Hydarnés, syn Hydarnův. Těmto Peršanům se říkalo „nesmrtelní“, protože když některý z nich z počtu odpadl smrtí nebo pro nemoc, byl již připraven náhradník, a nikdy jich nebylo ani více ani méně než deset tisíc. Úpravností vynikali nejvíce Peršané a byli také nejlepší. Kromě výstroje, o níž jsem se zmínil, vynikali nad ostatní nesmírným množstvím zlata. Vozili s sebou cestovní vozy se souložnicemi a množstvím dobře vybaveného služebnictva, jejich zásoby potravin vezli odděleně od ostatního vojska velbloudi a soumaři.

[84] Ne všechny národy postavily jízdu, nýbrž jen některé. V jízdě sloužily tyto národy: Peršané byli stejně vystrojeni jako jejich pěchota; někteří z nich však měli na hlavách měděné nebo železné kované přilbice.

[85] Existuje kočovný lid jménem Sagartiové; je to národ i jazykem perský, jejich výstroj však je směs perské a paktyj-ské. Ti postavili osm tisíc jezdců. Obyčejně nemají ani měděné ani železné zbraně kromě dýk; používají provazů spletených z řemenů a na ty v boji spoléhají. Jejich způsob boje je takovýto: Když se srazí s nepřáteli, házejí na ně lana se smyčkami na konci; koho zachytí, ať již koně nebo člověka, toho si přitáhnou. Kdo ve smyčce uvázne, je ztracen. Takto bojují. Byli přiřazeni k Peršanům.

[86] Médská jízda měla stejnou výstroj jako pěchota. Rovněž Kissiové. Také Indové byli vypraveni stejně jako jejich pěchota; jeli na koních a na vozech, do nichž byli zapraženi koně a divocí oslí. I bakterská jízda byla vypravena stejně jako pěchota, a rovněž tak i Kaspiové. Také Libyové měli stejnou výzbroj jako pěchota; i ti jeli všichni na vozech. Dále pak i Kaspeirové a Parikaniové byli stejně vybaveni jako pěší vojsko. Rovněž tak i Arabové; ti jeli všichni na velbloudech, kteří si rychlostí nezádali s koňmi.

[87] Pouze tyto národy sloužily v jízdě. Celkový počet jízdy činil osmdesát tisíc kromě velbloudů a vozů. Jízda byla seřazena podle oddílů, Arabové jako poslední. Stalo se tak proto, že koně nebyli na velbloudy zvyklí, aby se tedy neplašili.

[88] Veliteli jízdy byli Harmamithrés a Tithaios, synové Datidovi. Třetí spoluvatel Farnúchés zůstal v Sardech nemocen. Když totiž vyjížděli ze Sard, stala se mu nepříjemná nehoda. Jak jel, vběhl pod nohy jeho koně pes. Kůň ho předtím nespátřil, splášil se a vzepjal a Farnúcha shodil. Po pádu začal Farnúchés chrlit krev a nemoc se změnila v souchotiny.

Jeho služebníci s koněm hned naložili, jak přikázal. Přivedli ho na místo, kde svého pána shodil, a přesekli mu nohy. Tak pozbyl Farnúchés velitelského místa.

[89] Válečných lodí bylo tisíc dvě stě sedm a vypravily je tyto národy:

Foiničané spolu se Syřany palestinskými tři sta; byli vyzbrojeni takto: na hlavách měli přilby, zhotovené skoro stejně jako řecké, na sobě měli lněné prošívané, nosili štíty bez okrajů a oštěpy. Foiničané bydleli za starodávna, jak sami vypravují, u Rudého moře. Odtamtud přešli do Sýrie a obývají přímořské krajiny. Celá tato syrská krajina až po Egypt se nazývá Palestina.

Egyptané vypravili dvě stě lodí. Měli na hlavách pletené přilbice, dále měli vypouklé štíty s velkými okraji, kopí pro boj na moři a velké válečné sekery. Většina jich měla brnění a velké meče. Taková byla jejich výzbroj.

[90] Kyperští vypravili sto padesát lodí. Jejich králové měli na hlavách mitry, ostatní měli suknice a oděv jako Řekové. Pocházejí z těchto národů: jedni ze Salaminů a z Athén, jiní z Arkadie, jiní z Kythnu, další z Foinikie a z Aithiopie; vypravují to tak sami Kyperští.

[91] Kilikové vypravili sto lodí. Na hlavách měli přilbice, jaké se nosí v jejich zemi, místo štítů měli terče ze surové hovězí kůže a oblečení byli do vlněných suknic. Každý měl dva oštěpy a meč velice podobný mečům egyptským. Za dávných časů se nazývali Hypachaiové, jméno dostali po Kilikovi, synu foinického Agénora.

Pamfylové poslali třicet lodí a byli vyzbrojeni řeckými zbraněmi. Tito Pamfylové jsou potomci Řeků, kteří spolu s Amfílochem a Kalchantem zabloudili při návratu od Tróje.

[92] Lykiové poskytli padesát lodí. Oděni byli v pancéřích a měli náholeníky. Ozbrojeni byli dřínovými luky, rákosovými šípy bez opeření a oštěpy. Přes ramena měli přehozené kozí kůže, na hlavách klobouky zdobené dokola ptačím peřím; dále měli dýky a srpy. Lykiové pocházeli z Kréty a jmenovali se kdysi Termilové. Jméno dostali po Lykovi, synu Pandionovu z Athén.

[93] Asijští Dórové vypravili třicet lodí. Měli řeckou výzbroj a pocházeli z Peloponnésu. Kárové poslali sedmdesát lodí; vyzbrojeni byli jako Řekové, měli však i srpy a dýky. Jak se dříve jmenovali, jsem již vypověděl v předcházejících knihách.

[94] Iónové, vyzbrojeni jako Řekové, vypravili sto lodí. Dokud sídlili Iónové na Peloponnésu v dnešní Achaji, ještě než na Peloponnésos přišli podle řeckého vyprávění Danaos a Xutlios, nazývali se pelasgickými Aigialy. Jméno Iónů dostali po Iónovi, synu Xuthovu.

[95] Obyvatelé ostrovů poskytli lodí sedmnáct. I oni byli vyzbrojeni jako Řekové. Také tento pelasgický národ byl později nazván iónským ze stejného důvodu, jako Iónové z Dvanáctiměstí, založeného Athéňany.

Aiolové dali šedesát lodí; i oni byli vyzbrojeni jako Řekové a podle řeckého vyprávění se kdysi jmenovali Pelasgové.

Obyvatelé z okolí Hellésponu, kromě Abydských (Abydským král přikázal, aby zůstali doma a střežili mosty), a ostatní účastníci od Pontu vypravili sto lodí. Vyzbrojeni byli jako Řekové. Byli to iónští a dórští osadníci.

[96] Na všech lodích se k posádce připojili Peršané, Médové a Sakové. Nejlepší lodi měli Foiničané a z Foiničanů Sidónští. Ti všichni, i ti kdo byli zařazeni do pěšího vojska, měli vesměs své domácí náčelníky. Neuvádím je, protože mě k tomu nenutí historické důvody. Jednak náčelníci jednotlivých národů nestáli za zmínku, jednak bylo v každém národě tolik náčelníků, kolik bylo měst. Neúčastnili se tažení jako vojevůdci, nýbrž jako ostatní poddaní. Pokud šlo o vojevůdce, kteří měli vrchní moc a poroučeli jednotlivým národům, uvedl jsem ty, kteří z nich byli Peršané.

[97] Loďstvu veleli Ariabignés, syn Dareiův, Préxaspés, syn Aspathinův, Megabazos, syn Megabatův, a Achaimé-nés, syn Dareiův. Iónské a karské loďstvo vedl Ariabignés, syn Darcia a dcery Góbryovy. Egyptskému loďstvu velel Achaimé-nés, Xerxův bratr po obou rodičích. Ostatnímu loďstvu veleli další dva. Třicetiveslic, padesát vešlů c, lehkých lodí a malých lodí pro dopravu koní se dohromady napočítalo tři tisíce.

[98] Z ostatních, kdo pluli na lodích, byli kromě vojevůdců nejvýznačnější tito lidé: Sidónan Tetramnéstos, syn Anysův, Tyran Matitén, syn Sirómův, Araďan Merbalos, syn Agbalův, Kilik Syennesis, syn Óromedontův, Lyk Kyber-niskos, syn Sikův, kyperští Gorgos, syn Chersiův, a Timó-nax, syn Timagorův, z Kárie Histriaios, syn Tymnův, Pigrés, syn Seldómův a Damasithymos, syn Kandaulův.

[99] O ostatních velitelích oddílů se nezmíním, protože je to zbytečné. Uvedu však Artemisii, protože se této ženě, jako účastnici tažení proti Řecku velice obdivuji. Po smrti svého muže sama držela vládu; její syn byl nezletilý a ona se s odvahou a mužně

zúčastnila tažení, ačkoli ji k tomu nikdo nenutil. Jmenovala se Artemisia, byla dcerou Lygdamiovou, po otci původem z Halikarnéssu, po matce Kréťanka. Vedla Halikarnésské, Kójské, Nisyrské a Kalydňany na pěti lodích. Po Sidónských byly její lodi nejslavnější a ze všech spojenců dávala králi nejlepší rady. Národ ve všech městech, nad nimiž, jak jsem uvedl, vládla, prohlašuji celý za dórský. Halikarnésští pocházeli z Troizénu a ostatní z Epidauru.

[100] Až potud jsem líčil námořní vojsko. Když bylo vojsko spočítáno a seřazeno, zachtělo se Xerxovi osobně celým vojskem projet a přehlédnout je. Učinil tak, a jak projížděl na voze, vyptával se na jeden každý národ a písaři to zaznamenávali, až přešel z jednoho konce jízdy i pěchoty na druhý. Když to bylo vykonáno, dal stáhnout lodi na moře, přestoupil z vozu na sidónskou lod, kde usedl pod zlatým stanem, a plul podél přídří. U každé lodi se ptal stejně jako u pozemního vojska a dal zapisovat. Kapitáni odvedli lodi od břehu do vzdálenosti asi čtyř plether, zakotvili je, obrátili přídří směrem k pevnině a posádky ozbrojili jako k boji. Xerxés konal přehlídku plavě se mezi přídřími a pobřežím.